

Załącznik do uchwały nr XVIII.115.2016
Rady Gminy Kowala z dnia 29.01.2016 r.

Gminny Program Wsparcia Osób Niepełnosprawnych i Starszych w Gminie Kowala na 2016r.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali
Gminny Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym

Kowala 2016

I. PODSTAWA PRAWNA PROGRAMU

1. Art. 69 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz. U. 1997 Nr78, poz. 483).
2. Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997r. - Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (M. P. z 1997r. Nr 50, poz. 475).
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2015r., poz. 1113).
4. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011r. Nr 127, poz. 721, j.t. ze zm.).
5. Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2015r. poz. 2156 j.t ze zm.).
6. Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015r., poz. 163 j.t ze zm.).
7. Ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2015r., poz. 1515 j.t ze zm.).
8. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2014r. poz. 1118 j.t ze zm.).

II. CHARAKTERYSTKA GMINY KOWAŁA

1. Dane demograficzne.

Gmina Kowala zajmuje powierzchnię 7 468 ha (74,7 km²), liczba mieszkańców wynosi 11 762 osoby. W zakresie demografii obserwuje się tendencję wzrostową, która wynika z dobrze rozwijających się obszarów podmiejskich, na których powstają nowe osiedla domów osób przeprowadzających się z miasta. Zgodnie z Narodowym Spisem Powszechnym z 2011 r. przyjmuje się, iż osoby niepełnosprawne stanowią 12,2 % ogółu ludności. Zatem przyjmując ten wskaźnik można wyliczyć, iż liczba osób niepełnosprawnych w gminie Kowala w 2015r. wynosiła 1435 osób. Z ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Kowala w 2013r. wynika, iż 65% osób niepełnosprawnych stanowią mężczyźni, natomiast 35 % kobiety. Ponadto największy odsetek osób niepełnosprawnych legitymuje się umiarkowanym stopniem niepełnosprawności (46%), znaczny stopień posiada 20 % osób, natomiast lekki 7 %. Pozostałą część osób ankietowanych stanowią osoby do 16 r.ż. (27%).

Tabela przedstawia liczbę osób według płci w wieku emerytalnym w latach 2013 – 2015r.

Okres	Kobiety w wieku emerytalnym (60<)	Mężczyźni w wieku emerytalnym (65 <)
2013r.	971	462
2014r.	1000	486
2015r.	1027	506

Z powyższej tabeli wynika, iż liczba osób w wieku emerytalnym wzrasta zarówno w przypadku mężczyzn jak kobiet, co może być związane z wydłużaniem się życia przeciętnego obywatela.

Trudno jest wskazać precyzyjną liczbę osób niepełnosprawnych zamieszkujących gminę. Jedną z przeszkód jest brak jednego podmiotu orzekającego, że dana osoba jest niepełnosprawna. Uznaje się za nią osobę, która legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności wydanym przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Równoważnymi orzeczeniami są wydane przez ZUS orzeczenia o niezdolności do pracy, ważne orzeczenia o zaliczeniu do którejś z grup inwalidzkich oraz wydane przed 1 stycznia 1998r. ważne orzeczenia dotyczące niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym wydane przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Osoby posiadające którykolwiek z wymienionych dokumentów są niepełnosprawne prawnie. Z drugiej strony – są także osoby niepełnosprawne biologicznie, których stan zdrowia całkowicie lub poważnie ogranicza normalne codzienne funkcjonowanie, które nie posiadają żadnego z wyżej wymienionych dokumentów. Jedynym pełnym badaniem, którego wyniki pozwalają ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz umożliwiają ich charakterystykę, są narodowe spisy powszechne. Z uwagi, iż ostatnie dane pozwalające określić sytuację tej grupy ludności gminy Kowala są ze spisu przeprowadzonego w 2002 roku, dlatego też w niniejszym programie posłużono się danymi z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011r. Dane te zawierają informacje dotyczące osób niepełnosprawnych na szczeblu powiatowym.

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób niepełnosprawnych w powiecie radomskim w 2011r. z podziałem na płeć.

Niepełnosprawność	Kobiety	Mężczyźni	Razem
Prawna	3 021	3 657	6 678
biologiczna	3 837	2 908	6 745
	6 858	6 565	13 423

Z powyższej tabeli wynika, iż nieznacznie więcej jest niepełnosprawnych prawnie mężczyzn niż kobiet, natomiast jeżeli weźmiemy pod uwagę niepełnosprawność biologiczną to kobiety stanowią 57 % osób niepełnosprawnych biologicznie, mężczyźni zaś 43 %.

Kolejna tabela przedstawia liczbę osób niepełnosprawnych w powiecie radomskim w 2011r. z podziałem na stopień niepełnosprawności oraz płeć.

Stopień niepełnosprawności	Kobiety	Mężczyźni	Razem
Znaczny	896	1 004	1 900
umiarkowany	1 135	1 521	2 656
lekki	742	948	1 690
Nieustalony	248	184	432
Razem	3 021	3 657	6 678

Analizując powyższe dane wynika, iż największa liczba osób niepełnosprawnych zarówno kobiet jak i mężczyzn posiada umiarkowany stopień niepełnosprawności 39 % ogółu osób niepełnosprawnych, następnie 28 % są to osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności, 25 % stanowią osoby z lekkim stopniem, a 8 % ma nieustalony stopień niepełnosprawności.

Poniższa tabela przedstawia osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym w powiecie radomskim w 2011r. z podziałem na płeć.

Niepełnosprawność w wieku produkcyjnym	Kobiety	Mężczyźni	Razem
Prawna	1 677	2 920	4 597
biologiczna	1 069	1 306	2 375
	2 746	4 226	6 972

Z powyższej tabeli wynika, że aż 63 % osób niepełnosprawnych prawnie stanowią mężczyźni, natomiast kobiety 37 %, natomiast jeżeli weźmiemy pod uwagę niepełnosprawność biologiczną wartości są przybliżone.

Poniższe zestawienie przedstawia liczbę osób niepełnosprawnych znajdujących się w wieku produkcyjnym z podziałem na stopień niepełnosprawności oraz płeć w powiecie radomskim w 2011r.

Stopień niepełnospr. w wieku produkcyjnym	Kobiety	Mężczyźni	Razem
Znaczny	379	693	1 072
umiarkowany	724	1 290	2 014
lekki	474	746	1 220
Nieustalony	100	191	291
	1 677	2 920	4 597

Analizując powyższe wartości wyraźnie widać, iż w każdym stopniu niepełnosprawności mężczyźni jest znacznie więcej niż kobiet. Najwięcej osób niepełnosprawnych posiada orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności aż 43 %, lekki stopień niepełnosprawności posiada 26 % osób, natomiast znaczny stopień posiada 22%.

Poniższa tabela przedstawia osoby niepełnosprawne w wieku poprodukcyjnym w powiecie radomskim w 2011r. z podziałem płeć.

Niepełnosprawność w wieku poprodukcyjnym	Kobiety	Mężczyźni	Razem
Prawna	1 218	726	1 944
biologiczna	2 521	1 073	3 594
	3 739	1 799	5 538

Z powyższego zestawienia wynika, iż ponad 68 % ogółu osób niepełnosprawnych w wieku poprodukcyjnym stanowią kobiety, natomiast mężczyźni 32 %, zależność ta wynika, także z faktu, iż liczba kobiet w wieku emerytalnym jest dwa razy większa niż mężczyzn, co wskazują dane demograficzne z gminy Kowala.

Kolejna tabela przedstawia liczbę osób niepełnosprawnych znajdujących się w wieku poprodukcyjnym z podziałem na stopień niepełnosprawności oraz płeć w powiecie radomskim w 2011r.

Stopień niepełnospr. w wieku poprodukcyjnym	Kobiety	Mężczyźni	Razem
Znaczny	499	302	801
umiarkowany	392	214	606
lekki	268	176	444
Nieustalony	59	34	93
	1 218	2 920	1 944

Analizując powyższe dane wynika, iż najwięcej osób w wieku poprodukcyjnym zarówno kobiet jak i mężczyzn posiada znaczny stopień niepełnosprawności (41 %), następnie 31% legitymuje się umiarkowanym stopniem, lekki stopień posiada 23 % ogółu wyżej wymienionej grupy.

Z ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Kowala posiadających orzeczenie o niepełnosprawności w 2013r. wynika, iż zaledwie 16 % pracuje zawodowo, pozostałych 84 % nie podejmuje pracy. Jest to bardzo niepokojące zjawisko. Brak zatrudnienia jest główną przyczyną trudnej sytuacji finansowej w jakiej znajdują się rodziny, w których jest osoba niepełnosprawna.

2. Formy pomocy.

Z danych zgromadzonych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali wynika, iż **jedną z głównych przyczyn ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej jest niepełnosprawność.**

Poniższa tabela przedstawia liczbę rodzin korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w latach 2013- 2015r.

Okres	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności
2013r.	423(100%)	142 (33%)
2014r.	369 (100%)	138 (37%)
2015r.	335 (100%)	121 (36 %)

Z przedstawionych powyżej danych wynika, iż około 1/3 rodzin korzystających z pomocy społecznej dotyka problem niepełnosprawności, w 2013r. taki problem wystąpił aż w 33 %, w

2014r. problem niepełnosprawności dotyczył aż 37 % rodzin zgłaszających się o pomoc, natomiast w 2015r. wynosił 36 %.

Jedną z form pomocy skierowaną do osób niepełnosprawnych posiadających umiarkowany bądź znaczny stopień niepełnosprawności oraz brak uprawnień do renty z ZUS i KRUS jest **świadczenie w formie zasiłku stałego**, poniższa tabela przedstawia liczbę rodzin korzystających z tej formy pomocy w latach 2013- 2015r.

Okres	Liczba rodzin korzystających z zasiłku stałego z tytułu niepełnosprawności	Liczba rodzin korzystających z zasiłku stałego z tytułu wieku
2013r.	71	2
2014r.	68	3
2015r.	62	5

Z danych przedstawionych w tabeli przedstawionej powyżej wynika, iż liczba rodzin pobierających zasiłki stałe z tytułu wieku wzrasta. W 2013r. z tej formy pomocy korzystało 2 rodziny, w 2014r. - 3 rodziny, natomiast w 2015r liczba pobierających zasiłki stałe pobierało 5 osób. Natomiast liczba osób otrzymujących tę formę pomocy z tytułu niepełnosprawności zmalała z 71 w 2013 roku do 62 w 2015 roku.

Poniższa tabela przedstawia liczbę rodzin korzystających z pomocy społecznej znajdujących się w wieku przedemerytalnym i emerytalnym z podziałem na płeć.

Okres	Wiek przedemerytalny		Wiek emerytalny	
	Kobiety (55 – 60 lat)	Mężczyźni (60 – 65 lat)	Kobiety (60<)	Mężczyźni (65 <)
2013r.	6	5	2	4
2014r.	7	6	4	6
2015r.	13	10	6	8

Z przedstawionych danych w powyższej tabeli wynika, iż liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w wieku przedemerytalnym i emerytalnym od 2013r. sukcesywnie rośnie.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Na terenie gminy Kowala w 2015 roku powyższe usługi nie były świadczone.

Osobie, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób **może być przyznana pomoc w formie usług opiekuńczych**. Usługi te obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną oraz w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób korzystających z tej formy pomocy od 2013r. do 2015r. z podziałem na przyczynę udzielenia pomocy

Okres	Liczba rodzin korzystających z usług opiekuńczych z tytułu wieku	Liczba rodzin korzystających z usług opiekuńczych z tytułu choroby
2013r.	0	0
2014r.	0	2
2015r.	0	4

Z powyższej tabeli wynika, iż zauważa się dwukrotny wzrost w 2015r. liczby rodziny objętych tą formą pomocy w porównaniu z rokiem poprzednim.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego są instytucjami udzielającymi świadczeń z tytułu niepełnosprawności, a są to renty socjalne i renty z tytułu niezdolności do pracy. Z uwagi, iż obecnie powyższe instytucje nie prowadzą rejestrów świadczeń z podziałem na gminy, dlatego przedstawiono dane z 2013r.

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób korzystających ze świadczeń ZUS i KRUS z terenu gminy Kowala w 2013r.

Rodzaj świadczenia	Liczba osób	Udział w ogóle
Świadczenia emerytalne	891	63%
Świadczenia rentowe	566	11%

Z powyższych danych wynika, iż 11% świadczeniobiorców ZUS pobiera świadczenia z tytułu niepełnosprawności, natomiast 63 % są to osoby pobierające świadczenia emerytalne.

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego jest instytucją wypłacającą świadczenia z tytułu niepełnosprawności dla osób posiadających gospodarstwa rolne, są to emerytury rolnicze, renty inwalidzkie oraz renty rodzinne. Poniższa tabela przedstawia liczbę osób korzystających ze świadczeń KRUS z terenu gminy Kowala w 2013r.

Rodzaj świadczenia	Liczba osób	Udział w ogóle
Emerytury rolnicze	249	79%
Renty inwalidzkie	40	13%
Renty rodzinne	27	8%

Z powyższych danych wynika, iż 13 % świadczeniobiorców KRUS pobiera świadczenia z tytułu niepełnosprawności, natomiast 79 % są to osoby pobierające świadczenia emerytalne.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali realizuje także **ustawę o świadczeniach rodzinnych**. Jednym ze świadczeń skierowanych do osób niepełnosprawnych jest zasiłek pielęgnacyjny. Świadczenie to przysługuje dzieciom posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności, osobom o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz osobom z orzeczoną umiarkowanym stopniem od dzieciństwa.

Ponadto istnieje również świadczenie skierowane do osób opiekujących się osobami niepełnosprawnymi (niezdolnymi do samodzielnej egzystencji) – świadczenie pielęgnacyjne oraz od lipca 2013r. specjalny zasiłek opiekuńczy. W 2014r. wprowadzony został również zasiłek dla opiekuna skierowany do osób sprawujących opiekę nad osobą niezdolną do samodzielnej egzystencji. Poniższa tabela przedstawia liczbę świadczeń pielęgnacyjnych oraz zasiłków pielęgnacyjnych w latach 2011- 2015.

okres	Świadczenie pielęgnacyjne	Zasiłek pielęgnacyjny	
2011r.	88	243	
2012r.	131	254	
I – VI 2013r.	128	247	
Dane po zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2012 poz.1548) od 1 lipca 2013r.			
	Świadczenia pielęgnacyjne	Zasiłek pielęgnacyjny	Specjalny zasiłek opiekuńczy
Stan XII. 2013r.	41	233	5

	Świadczenia pielęgnacyjne	Zasiłek pielęgnacyjny	Zasiłek dla opiekuna	Specjalny zasiłek opiekuńczy
2014r.	52	255	55	9
Stan na 31.12.2015r.	51	220	33	12

Z powyższych danych w tabeli wynika, iż ilość zasiłków pielęgnacyjnych w latach 2011r. do VI 2013r. utrzymuje się na podobnym poziomie. Natomiast liczba świadczeń pielęgnacyjnych w 2012r. zwiększyła się znacznie, co spowodowane zostało zmianą ustawy poszerzającą grono uprawnionych do świadczeń. Z powyższych danych wynika, iż liczba osób pobierających świadczenia z tytułu opieki nad osobą niepełnosprawną po zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. 2012 poz. 1548), która weszła w życie od 1 lipca 2013r. zmniejszyła się o 64 %. Analizując dane z 2014r. należy zauważyć duży wzrost liczby świadczeń z tytułu opieki nad osobą niepełnosprawną (ponad 250%) oraz pojawienie się nowej formy wsparcia tj. zasiłku dla opiekuna, co wiąże się z kolejną zmianą ustawy o świadczeniach rodzinnych. W roku 2015r. można zauważyć nieznaczny spadek liczby świadczeń w formie zasiłku pielęgnacyjnego, natomiast w porównaniu z rokiem ubiegłym o ponad połowę spadła liczba świadczeń w formie zasiłku dla opiekuna. Natomiast o 30% wzrosły świadczenia w formie specjalnego zasiłku dla opiekuna.

Od 2010r. przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej funkcjonuje **Klub Seniora**. Powstanie Klubu jest odpowiedzią na duże zainteresowanie ludzi starszych aktywnymi formami spędzania wolnego czasu. W 2010r. Klub Seniora składał się z 15 uczestników, w latach kolejnych przybywało klubowiczów i w 2013 r. zapisanych do Klubu było już 35 uczestników, w 2014 r. liczba uczestników wynosiła 59 osób, natomiast w 2015 r. liczba seniorów pozostała bez zmian. Dane te wskazują na duże zainteresowanie i aprobatę mieszkańców działaniami realizowanymi przez Klub Seniora. Wśród różnych form pomocy świadczonych na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych lub długotrwale chorych jest także **umieszczenie w domu pomocy społecznej** jako zadanie własne obowiązkowe gminy. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby osób przebywających w domach pomocy społecznej z terenu gminy Kowala w latach od 2013r. do 2015r.

okres	Liczba osób przebywających w DPS
2013r.	6
2014r.	7
2015r.	7

Z analizy powyższych danych wynika, iż liczba osób przebywających w domach pomocy społecznej od 2013r. utrzymuje się na podobnym poziomie.

3. Zdrowie

Na terenie gminy Kowala funkcjonuje Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej. Świadczy podstawową opiekę medyczną również na rzecz osób niepełnosprawnych. Prowadzi szczepienia ochronne oraz badania profilaktyczne (bilansowe) dla uczniów Publicznych Szkół Podstawowych w Młocynie Mniejszym i Kowali oraz Publicznego Gimnazjum w Parznicach. Opiekę medyczną w Publicznej Szkole Podstawowej w Mazowszanach sprawuje Grupowa Praktyka Pielęgniarek „Promocja”, ul. Czarnoleska 10, Radom, opieka medyczna w Publicznej Szkole Podstawowej w Kończycach-Kolonii również jest zabezpieczona.

W zakresie specjalistycznej opieki medycznej mieszkańcy gminy korzystają głównie z usług placówek medycznych funkcjonujących na terenie Radomia, tj.:

- Radomskiego Szpitala Specjalistycznego im. dr Tytusa Chałubińskiego,
- Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Radomiu,
- Samodzielnego Wojewódzkiego Zespołu Publicznych Zakładów Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej im. dr Barbary Borzym.

4. Edukacja osób niepełnosprawnych

Podstawowym aktem prawnym regulującym kształcenie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej jest ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2015r. Nr 256, poz. 2156 j.t ze zm.).

Dziecko niepełnosprawne, posiadające specjalne potrzeby edukacyjne ma prawo do:

- pobierania nauki we wszystkich typach szkół,
- dostosowania treści, metod i organizacji nauczania do swoich możliwości psychofizycznych,
- pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

W zależności od rodzaju oraz stopnia zaburzeń i odchyłeń dzieciom i młodzieży organizuje się kształcenie i wychowanie, które stosownie do potrzeb, umożliwia naukę w dostępnym dla nich zakresie, usprawnianie zaburzonych funkcji, rewalidację i resocjalizację oraz zapewniają specjalistyczną pomoc i opiekę.

Kształcenie to może być prowadzone w formie nauki w szkołach ogólnodostępnych, szkołach lub oddziałach integracyjnych, szkołach lub oddziałach specjalnych oraz specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodkach wychowawczych.

Kwalifikacja do odpowiedniej formy kształcenia odbywa się na podstawie przepisów Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych psychologiczno-pedagogicznych (Dz.U. 2008 nr 173 poz. 1072).

W myśl powyższego rozporządzenia dzieci i młodzież z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi kierowane są do odpowiedniej formy kształcenia na podstawie orzeczenia wydanego przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych oraz innych poradniach specjalistycznych.

Na podstawie wyżej wymienionego aktu stworzony został system kształcenia uczniów niepełnosprawnych, który stanowi integralną część systemu oświaty w Polsce, uregulowany wymienioną ustawą o systemie oświaty.

W gminie Kowala funkcjonuje 7 publicznych placówek oświatowych, w tym:

- **Publiczne Przedszkole w Kowali**

W przedszkolu jest pięć oddziałów:

- *maluszki (3 - latki),*
- *średniaki (3-4 - latki),*
- *starszaki (4-5 - latki),*
- *starszaki (5 - latki),*
- *starszaki (6 - latki),*

Nauczyciele posiadają kwalifikacje: nauczanie zintegrowane, wychowanie przedszkolne, oligofrenopedagogikę. Zatrudniony jest logopeda. W przedszkolu nie ma niepełnosprawnych dzieci.

Publiczne szkoły podstawowe:

- **Publiczna Szkoła Podstawowa w Kowali** – uczęszcza do niej 294 uczniów, w tym niepełnosprawnych 3. Jeden uczeń objęty jest nauczaniem indywidualnym na podstawie orzeczenia o potrzebach kształcenia specjalnego. Obok obowiązkowych zajęć dydaktycznych prowadzone są dodatkowe zajęcia korekcyjno- kompensacyjne oraz gimnastyka korekcyjna i zajęcia logopedyczne. W szkole kadra nauczycielska posiada m.in. kwalifikacje z zakresu: kształcenia zintegrowanego, terapii pedagogicznej, oligofrenopedagogiki, neurologopedagogiki, socjoterapii. Zatrudniony jest również pedagog szkolny i logopeda. Obok obowiązkowych zajęć dydaktycznych prowadzona jest gimnastyka korekcyjna oraz zajęcia logopedyczne.
- **Publiczna Szkoła Podstawowa w Kończycach– Kolonii** - uczęszcza do niej 92 uczniów, w tym niepełnosprawnych 4. W szkole zatrudnionych jest 18 nauczycieli, w tym 2 nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie terapii pedagogicznej i 1 nauczyciel oligofrenopedagogiki. Szkoła posiada 7 sal lekcyjnych, salkę do prowadzenia zajęć dydaktyczno-wyrównawczych oraz korekcyjno - kompensacyjnych.
- **PSP w Mazowszanach**
Placówka liczy 307 uczniów, w tym 5 niepełnosprawnych. Dla 2 uczniów niepełnosprawnych prowadzone są zajęcia rewalidacyjno- wychowawcze. W szkole pracuje 28 nauczycieli, w tym 1 nauczyciel o kwalifikacjach: nauczanie zintegrowane, 1- oligofrenopedagogika oraz 1 pedagog szkolny i 2 logopedów.
- **Publiczna Szkoła Podstawowa w Młdocinie Mniejszym**
Do szkoły uczęszcza 74 uczniów, w tym jedno dziecko niepełnosprawne. W szkole zatrudnionych jest 3 nauczycieli posiadających kwalifikacje: kształcenie zintegrowane.
- **Publiczna Szkoła Podstawowa w Bardzicach**
Placówka liczy 96 uczniów. Do oddziału przedszkolnego uczęszcza 23 uczniów. W szkole 2 nauczycieli posiada kwalifikacje w zakresie: oligofrenopedagogika, terapia pedagogiczna (2 nauczycieli).
- **Publiczne Gimnazjum w Parznicach**
W szkole kształci się 362 uczniów, w tym 2 uczniów niepełnosprawnych. Dla uczniów niepełnosprawnych klasy II utworzono klasę integracyjną. Zgodnie z zasadami tworzenia i funkcjonowania klasa integracyjna liczy od 15 do 20 uczniów, w tym od 3 do 5 uczniów niepełnosprawnych. W klasie pracuje równocześnie dwóch nauczycieli, nauczyciel przedmiotu oraz pedagog specjalny, który pełni rolę nauczyciela wspomagającego.
Pedagog specjalny we współpracy z nauczycielami przedmiotu i za zgodą dyrektora szkoły, dokonuje wyboru przedmiotów, na których będzie wspierał uczniów. Pedagog specjalny modyfikuje program nauczania w oparciu o indywidualny program edukacyjno – terapeutyczny dla ucznia, przygotowuje pomoce dydaktyczne dla uczniów niepełnosprawnych,

indywidualne karty pracy i testy, wspiera ucznia podczas zajęć edukacyjnych, systematycznie ocenia postępy ucznia, prowadzi zajęcia rewalidacyjne.

Wszyscy uczniowie objęci są pomocą psychologiczno-pedagogiczną w formie:

- dostosowania programu nauczania, programu wychowawczego i profilaktycznego do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych z wykorzystaniem form i metod pracy dydaktycznej i wychowawczej,
- zapewnienia odpowiednich warunków do nauki, sprzętu i środków dydaktycznych,
- udziału w indywidualnych zajęciach rewalidacyjnych prowadzonych przez nauczycieli oligofrenopedagogów,
- systematycznych spotkań z psychologiem i pedagogiem.

W szkole do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi zatrudniony jest oligofrenopedagog (nauczyciel wspomagający), psycholog, pedagog szkolny.

We wszystkich placówkach oświatowych zatrudniona kadra przygotowana jest do zajęć z uczniami niepełnosprawnymi. W Publicznym Gimnazjum, w Szkole Podstawowej w Kowali, Szkole Podstawowej w Mazowszanach zatrudnieni są pedagodzy szkolni, logopedzi bądź psychologodzy, w pozostałych szkołach brak ich. Ze względu na niedobór oddziałów integracyjnych oraz brak specjalnych placówek oświatowych dla uczniów niepełnosprawnych na terenie gminy Kowala, uczniowie niepełnosprawni mogą korzystać z możliwości kształcenia w szkołach funkcjonujących na terenie miasta Radomia, które położone jest w sąsiedztwie gminy Kowala.

W radomskim systemie oświaty działają 4 szkoły specjalne:

- 1) Zespół Szkół Nr 1 przy ul. Armii Ludowej 1A,
- 2) Zespół Szkół Nr 2 przy ul. Lipskiej 2,
- 3) Zespół Szkół Nr 3 przy ul. Krychnowickiej 1,
- 4) Ośrodek Szkolno- Wychowawczy Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna im. Janusza Korczaka przy ul. Grzeczmarowskiego 15.

Na poziomie szkoły podstawowej niepełnosprawni uczniowie mogą pobierać naukę w Zespole Szkół Integracyjnych im. Jana Pawła II przy ul. Wierzbickiej. Ponadto w Radomiu funkcjonuje także Zespół Niepublicznych Placówek Oświatowych ul. Woźnicka 125 C prowadzony przez Stowarzyszenie Budujemy Przysiań, gdzie kształcenie odbywa się na poziomie zarówno wczesnego wspomaganie rozwoju, przedszkola, szkoły podstawowej oraz gimnazjum. Placówka jest w pełni wyposażona do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi, posiada wykwalifikowaną kadrę pedagogiczną, w placówce odbywają się zajęcia rewalidacyjne.

Na poziomie ponadgminajalnym niepełnosprawni młodzież kształci się w X Liceum Ogólnokształcącym, które posiada 15 oddziałów integracyjnych.

Najmłodsze dzieci niepełnosprawne mogą uczęszczać do przedszkoli nr 19 i 24, gdzie zostały utworzone oddziały integracyjne, zaś w Przedszkolu Nr 3 utworzono 2 oddziały specjalne. W placówkach tych zatrudnieni są nauczyciele specjaliści– logopedzi, rehabilitanci oraz psychologodzy. Ponadto na terenie miasta Radomia funkcjonują także niepubliczne placówki przygotowujące dzieci do rozpoczęcia nauki szkolnej: Punkt Przedszkolny „Wesoła Karuzela”

prowadzona przez Stowarzyszenie Karuzela, Niepubliczne Przedszkole Terapeutyczne „Mój Świat” dla dzieci z autyzmem i zaburzeniami pochodnymi ul. Przemysłowa 18a.

Na terenie Radomia funkcjonują 2 ośrodki, które również kształcą uczniów niepełnosprawnych:

- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niewidomych i Słabo Widzących im. ks. Prymasa Stefana Kardynała Wyszyńskiego przy ul. Struga 86.
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci niesłyszących im. Marii Grzegorzewskiej przy ul. Wernera 6.

Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci niesłyszących kształci na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjalnej oraz zawodowej.

W Radomiu funkcjonuje 16 szkół wyższych. Najwięcej niepełnosprawnych studentów kształci się na Uniwersytecie Radomskim. Najbardziej oblegane wydziały przez studentów niepełnosprawnych to: wydział ekonomiczny, transportu, nauczycielski i mechaniczny.

Tylko wydział ekonomiczny i nauczycielski są przystosowane do potrzeb niepełnosprawnych studentów i tylko dwa pokoje w akademiku są dostosowane do ich potrzeb.

5. Placówki wsparcia dziennego dla osób niepełnosprawnych

Na terenie naszej gminy nie ma placówek wspierających dorosłe osoby niepełnosprawne, natomiast w pobliskiej gminie Wolanów, Ilża oraz Radomiu znajdują się takie placówki, z których nasi mieszkańcy korzystają.

Wśród placówek wspierających osoby niepełnosprawne są warsztaty terapii zajęciowej. Są to ośrodki wykonujące rehabilitację społeczną i zawodową dla dorosłych osób niepełnosprawnych. Uczestnicy WTZ muszą posiadać orzeczenie o niepełnosprawności. Orzeczenie wraz z kwalifikacją do uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej wydają powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności. Przy lekkim stopniu niepełnosprawności WTZ nie mogą zostać przyznane. Przy umiarkowanym stopniu niepełnosprawności wskazanie do WTZ może zostać uwzględnione przy symbolach przyczyny niepełnosprawności 01-U i 02-P i niezdolności do pracy. W Radomiu funkcjonuje pięć warsztatów terapii zajęciowej:

1. Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niewidomym Niedowidzącym „Nadzieja”; ul. Struga 86, 26-600 Radom;
2. Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Polskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, Koło w Radomiu; ul. Grenadierów 18, 26- 600 Radom
3. Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Polski Związek Głuchych, Koło Terenowe w Radomiu - Terenowy Ośrodek Rehabilitacji i Wsparcia Społecznego Niesłyszących; ul. 25 Czerwca 68, 26- 600 Radom;
4. Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Polski Związek Niewidomych Zarząd Koła w Radomiu; ul. Królowej Jadwigi 15, 26-600 Radom;
5. Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Radomskie Stowarzyszenie Sportu i Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych „START”; ul. Maratońska 1, 26-600 Radom

Warsztaty terapii Zajęciowej znajdujące się w okolicznych gminach:

1. Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Stowarzyszenie Przyjaciół Młodocina Większego i Osób Niepełnosprawnych; Młodocin Większy 25, 26-625 Wolanów;
2. Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony Caritas Diecezji Radomskiej, Jedlanka Stara 92, 27-100 Iłża;
3. Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Przylądek Ośmiu Marzeń; Mirówek 22, 26-503 Mirów;

Innym rodzajem placówki wsparcia dla osób niepełnosprawnych są Środowiskowe Domy Samopomocy. Ośrodki te są jednostkami organizacyjnymi resortu pomocy społecznej, które działają na zasadach zadania zleconego samorządom, fundacją bądź stowarzyszeniom. Do zadań ŚDS-ów należy budowanie sieci oparcia społecznego, przygotowanie do życia w społeczeństwie i funkcjonowania w środowisku:

- osób przewlekle psychicznie chorych
- niepełnosprawnych intelektualnie.

Na terenie miasta Radomia działają dwa środowiskowe domy samopomocy, z których korzystają mieszkańcy naszej gminy:

1. Środowiskowy Dom Samopomocy prowadzony przez Stowarzyszenie Na Rzecz osób Niepełnosprawnych "Razem"; ul. Sobótki 5, 26-600 Radom; jest ośrodkiem wsparcia dla osób z upośledzeniem umysłowym w różnym stopniu (Typ B); obecnie z zajęciach tej placówki uczestniczy czterech mieszkańców gminy Kowala;
2. Środowiskowy Dom Samopomocy ul. Dzierzkowska 9, 26-600 Radom; jest placówką pobytu dziennego i obejmuje wsparciem dwie kategorie osób psychicznie chorych, głównie z rozpoznaniem schizofrenii (typu A) oraz niepełnosprawnych intelektualnie (typu B);

6. Zatrudnienie

Niepełnosprawność, nawet w stopniu znacznym, nie wyklucza możliwości podjęcia przez osobę nią dotkniętą zatrudnienia. Przeciwnie, zaleca się stosowanie instrumentów, które z jednej strony zmotywują i pomogą osobie niepełnosprawnej być aktywną na rynku pracy, a z drugiej – pokażą pracodawcom korzyści płynące z zatrudnienia takich osób. Zarówno przepisy krajowe, jak i międzynarodowe wskazują na konieczność działań antydyskryminacyjnych i służących wyrównaniu szans osób niepełnosprawnych w dostępie do zdobycia zatrudnienia – kluczowego elementu integracji społecznej i niezależności ekonomicznej.

Zgodnie z danymi Powiatowego Urzędu Pracy w Radomiu na dzień 31 grudnia 2015 r. z terenu gminy Kowala zarejestrowanych było 984 osoby w tym, 43 osoby niepełnosprawne jako osoby bezrobotne lub poszukujące pracy. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych obejmuje głównie organizację staży, prac interwencyjnych, szkoleń oraz doradztwo zawodowe. Z różnych form pomocy korzystają także pracodawcy chcący zatrudnić

osoby niepełnosprawne, jest to przede wszystkim dofinansowanie kosztów wyposażenia stanowisk pracy. Dzięki temu osoby niepełnosprawne mają większe szanse na zatrudnienie nie tylko na chronionym, ale i na otwartym rynku pracy. Wiele osób niepełnosprawnych decyduje się także na podjęcie własnej działalności gospodarczej, na co mogą również otrzymać finansowe wsparcie.

Bezpośrednio na stopę bezrobocia wpływa poziom wykształcenia. Znacznie trudniej jest podjąć zatrudnienie osobom z niskim wykształceniem.

Poniższa tabela przedstawia dane zgromadzone z ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Kowala w 2013r. dotyczących poziomu wykształcenia osób niepełnosprawnych.

Poziom wykształcenia	Liczba osób	Udział w ogóle niepełnosprawnych
Wyższe	1	1%
gimnazjalne	6	8%
Średnie ogólne	5	7%
Policealne, średnie zawodowe	5	7%
Zasadnicze zawodowe	26	36%
Podstawowe	30	41 %

Z ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców terenu gminy Kowala w 2013r. legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności, wynika, iż znaczna część posiada tylko wykształcenie podstawowe (41%), następnie zasadnicze zawodowe (36%), natomiast jedynie 1 osoba posiada wykształcenie wyższe.

Analizując zagadnienie zatrudnienia należy zwrócić uwagę na aktywność zawodową osób niepełnosprawnych, a mianowicie obecność na rynku pracy poprzez wykonywanie pracy zarobkowej.

7. Zakłady pracy

Zakłady Pracy Chronionej

Głównym celem zakładów pracy chronionej jest stworzenie osobom niepełnosprawnym warunków do pracy zarobkowej. Pracodawca prowadzący działalność gospodarczą przez okres co najmniej 12 miesięcy, zatrudniający nie mniej niż 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy i osiągający wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych przez okres co najmniej 6 miesięcy, uzyskuje status pracodawcy prowadzącego zakład pracy chronionej jeśli:

1. Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych wynosi:

- co najmniej 50%, a w tym, co najmniej 20% ogółu zatrudnionych stanowią osoby zaliczone do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, albo
- co najmniej 30% niewidomych lub psychicznie chorych, albo upośledzonych umysłowo zaliczonych do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności,

2. Obiekty i pomieszczenia użytkowane przez zakład pracy:

- odpowiadają przepisom i zasadom bezpieczeństwa i higieny pracy,
- uwzględniają potrzeby osób niepełnosprawnych w zakresie przystosowania stanowisk pracy, pomieszczeń higienicznosanitarnych i ciągów komunikacyjnych oraz spełniają wymagania dostępności do nich

3. Jest zapewniona doraźna i specjalistyczna opieka medyczna, poradnictwo i usługi rehabilitacyjne,

4. Wystąpi z wnioskiem o przyznanie statusu pracodawcy prowadzącego zakład pracy chronionej.

Decyzję przyznającą status zakładu pracy chronionej wydaje wojewoda. Prowadzący zakład pracy chronionej może na wniosek otrzymać ze środków PFRON:

- częściowe dofinansowanie do oprocentowania zaciągniętych kredytów bankowych, pod warunkiem, że wykorzystywane są one na cele związane z rehabilitacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych,
- zwrot kosztów: budowy lub rozbudowy obiektów i pomieszczeń zakładu, transportowych, administracyjnych.

Na terenie gminy Kowala nie funkcjonują zakłady pracy chronionej. Najbliższe tego typu zakłady pracy znajdują się na terenie Radomia.

Zakład Aktywności Zawodowej

Zgodnie z wymogami prawnymi (w tym ostatnimi zmianami w ustawie o rehabilitacji), uzyskanie statusu zakładu aktywności zawodowej warunkuje m. in.: zatrudnienie co najmniej 70% wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych w ogóle zatrudnionych, w szczególności osób skierowanych do pracy przez powiatowy urząd pracy:

- zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności,
- zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, w tym osób, w stosunku do których rada programowa zajęła stanowisko uzasadniające podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej.

Gmina, powiat oraz fundacja, stowarzyszenie lub inna organizacja społeczna, której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych, może utworzyć wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo jednostkę i uzyskać dla tej jednostki status zakładu aktywności zawodowej.

Koszty utworzenia zakładów aktywności zawodowej są współfinansowane ze środków PFRON, organizatora lub z innych źródeł.

Działania zakładów aktywności zawodowej są współfinansowane ze środków PFRON oraz ze środków samorządu województwa w wysokości co najmniej 10%, z tym,

że procentowy udział samorządu województwa w kosztach może być zmniejszany, pod warunkiem znalezienia innych źródeł finansowania działania zakładu aktywności zawodowej.

Dofinansowania ze środków PFRON dokonuje samorząd województwa. W powiecie radomskim, niestety nie ma zakładów aktywności zawodowej.

III. MISJA

„Aby każdy niepełnosprawny i starszy czuł się uczestnikiem gminnej społeczności”

IV. CEL PROGRAMU

Edukacja społeczna w zakresie potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych, integracja ze społecznością lokalną oraz likwidacja barier w gminie Kowala.

Cele szczegółowe:

1. Diagnoza i analiza środowisk osób niepełnosprawnych i starszych.
2. Edukacja instytucji oraz społeczności lokalnej w zakresie niepełnosprawności.
3. Integracja osób starszych i niepełnosprawnych ze społecznością lokalną.
4. Współpraca międzypokoleniowa.
5. Wspieranie instytucji i organizacji w organizowaniu działań na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.
6. Wzmocnienie wiary we własne siły osób niepełnosprawnych i starszych.
7. Promocja działań skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych.
8. Likwidacja barier architektonicznych.
9. Promowanie działań Klubu Seniora działającego przy GOPS w Kowali.

V. REALIZACJA PROGRAMU

L.p.	Działania	Okres realizacji	Realizator	Źródło Finansowania
1.	Diagnoza środowiska osób niepełnosprawnych i starszych.	I-XII. 2016r.	GOPS, Urząd Gminy	Środki własne
2.	Choinka integracyjna	26.I.2016r.	GOPS, Gminny Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym	Środki własne, darowizny
3.	Spotkania grupy wsparcia dla rodziców dzieci niepełnosprawnych.	II-XII.2016r.	GOPS	Środki własne
5.	Prowadzenie strony internetowej.	I.2016r. – XII. 2016r.	Urząd Gminy, GOPS, Zespół do Spraw	Środki własne

			Pomocy Osobom Niepełnosprawnym	
7.	Konferencja dla osób niepełnosprawnych	2.XII.2016r.	GOPS, Urząd Gminy, Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym	Środki własne, Środki EFS
8.	Dzień Serca	28.IX.2016r.	GOPS, Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym	Środki własne, darowizny
9.	Cudowne Ogrody – przegląd twórczości osób niepełnosprawnych	V.2016r.	GOPS, Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym	Środki własne
10	Warsztaty muzyczne dla seniorów	V-IX.2016r.	Klub Seniora działający przy GOPS	Środki własne
11.	Dzień Kobiet	III.2016r.	Klub Seniora działający przy GOPS	Środki własne
12.	Prowadzenie punktu informacyjnego dla osób chorych i niepełnosprawnych.	I- XII. 2016r.	GOPS	Środki własne
13.	Realizacja projektu skierowanego dla osób starszych	VII – XII.2016r.	Klub Seniora działający przy GOPS w Kowali, Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Gminy Kowala.	Środki własne, grant, darowizny
14.	Spotkania Klubu Seniora.	I- XII. 2016r.	Klub Seniora działający przy GOPS w Kowali	Środki własne
15.	Organizacja Dnia Seniora	XI. 2016r.	Klub Seniora działający przy GOPS, Urząd Gminy,	Środki własne
16.	Wyjazd integracyjny dla osób i niepełnosprawnych.	VIII-IX. 2016r.	GOPS w Kowali, Urząd Gminy.	Środki własne
17.	Wyjazd integracyjny dla osób starszych	IV - IX. 2016r.	Klub Seniora działający przy GOPS, GOPS w Kowali, Urząd Gminy	Środki własne
18.	Redagowanie i druk ulotki/publikacji informacyjnej dla seniorów „W tonie Seniora” raz na dwa miesiące (6 numerów rocznie)	I- XII. 2016r.	Klub Seniora działający przy GOPS, GOPS w Kowali,	Środki własne

VI. EFEKTY I REZULTATY PROGRAMU

W wyniku przeprowadzonych działań przewidywane jest osiągnięcie następujących efektów:

- stworzenie diagnozy środowiska osób niepełnosprawnych i starszych,
- częściowa likwidacja barier architektonicznych,
- wzrost wiedzy z zakresu potrzeb osób niepełnosprawnych,
- wzrost poziomu integracji osób niepełnosprawnych i starszych ze środowiskiem lokalnym,
- rozwój efektywnej współpracy z instytucjami realizującymi program wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych,
- stworzenie miejsca spotkań osób starszych,
- poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych i starszych,
- poprawa aktywności społecznej osób niepełnosprawnych i starszych.

VII. ODBIORCY PROGRAMU

Odbiorcami programu są:

1. Seniorzy z Klubu Seniora działającego przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej,
2. Osoby starsze z terenu gminy,
3. Rodziny, w których występuje problem niepełnosprawności,
4. Placówki oświatowe funkcjonujące na terenie gminy Kowala,
5. Wolontariusze,
6. Pracownicy instytucji samorządowych oraz przedstawiciele samorządu wiejskiego.

VIII. REALIZATORZY PROGRAMU

Koordinatorem programu jest Gminny Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym przy współpracy z:

1. Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Kowali,
2. Urzędem Gminy w Kowali,
3. Klubem Seniora działającym przy GOPS,
4. Stowarzyszeniem Centrum Młodzieży „Arka”,
5. Szkołami podstawowymi z terenu gminy,
6. Centrum Wolontariatu w Kowali.

IX. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Źródłem finansowania Gminnego Programu Wspierania Osób Niepełnosprawnych i Starszych są:

1. Budżet gminy,

2. Inne źródła finansowania – środki z Programu Polsko – Amerykańskiej Fundacji Wolności realizowanego przez Akademię Filantropii w Polsce Stowarzyszenie Centrum Młodzieży „Arka”,
3. Darowizny.

X. MONITORING I EWALUACJA

Ewaluacja ma na celu uzyskanie informacji, czy osiągnięto zakładane rezultaty Programu. Monitoring ma na celu bieżące ustalanie zagrożeń i trudności mających wpływ na prawidłową realizację Programu oraz uzyskanie informacji na temat realizacji planowanych działań w zakresie ich czasu realizacji, założeń, źródeł finansowania oraz przełożenia na osiągnięcie rezultatów Programu. W ramach procesu monitoringu i ewaluacji uzyskana zostanie informacja czy i w jakim obszarze Program wymaga aktualizacji lub zmian postawionych celów.

Przez cały okres realizacji programu prowadzony będzie monitoring i ewaluacja bieżąca. Wójt w terminie do dnia 31 marca 2017r. składa Radzie Gminy Kowala sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych i Starszych z 2016r. oraz przedstawia potrzeby związane z realizacją zadania.

Załącznik 1 Preliminarz do Gminnego Programu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych i Starszych w Gminie Kowala na 2016r.

Lp	Zadanie	Rodzaj kosztów	Koszt całkowity	Źródła finansowania
1.	Konferencja dla niepełnosprawnych	- zakup poczęstunku,	400	Środki GOPS
2.	Spotkania rodziców dzieci niepełnosprawnych	- zakup poczęstunku	100	Środki GOPS
3.	Organizacja Dnia Serca	- zakup poczęstunku	400	Środki GOPS
4.	Drugi Dzień Radości	- zakup poczęstunku, zakup upominków	600	Środki GOPS
5.	Dzień Kobiet	- występ grupy teatralnej	300	Środki GOPS
6.	Cudowne Ogrody – przegląd twórczości osób niepełnosprawnych	- zakup poczęstunku, zakup upominków, usługa artystyczna	1000	Środki GOPS
7.	Organizacja Dnia Seniora	- zakup poczęstunku - koszt orkiestry	1800 700	Środki GOPS, darowizny
8.	Wyjazd integracyjny dla osób niepełnosprawnych	- koszt przejazdu, koszt przewodnika, bilety wstępu	1200	Środki GOPS i UG
9.	Wyjazd integracyjny dla osób starszych	- koszt przejazdu, bilety wstępu	1500	Środki GOPS
10.	Warsztaty muzyczne dla seniorów	- koszt instruktora muzyki	600	Środki GOPS
11.	Prenumerata miesięcznika Integracja	- koszt prenumeraty	120	Środki GOPS
		RAZEM	8 720,00 zł	